

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו.-פרשת מסעי-ר"ח מנחם אב-תשפ"ב

אלה מסעי בני ישראל

וז"ל המגיד מקוזניץ בספרו עבודת ישראל, הנה פרשה הזאת נקראת תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום כמו שפירש רש"י, וכ"א יום וכ"א לילות הם מ"ב כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבוד את ה' הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה' עכ"ז יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות ולהבין זה על פי משל ומליצה מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועוגב ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב, אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו ית' שבוודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנוס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה. עכ"ל.

ויש לציין את ששמעתי בשם צדיקים ד,אלה מסעי בני ישראל ר"ת אמב"י הו ר"ת דד' הגלויות דדניאל, והם, אדום מדי בבל יון, ואלו הם הגלויות שגולין

ישראל עד שיזכו לגאולה השלמה. הרי שמסעי כדברי הקוזניצ'ר מגיד שייכת בהחלט לימים אלו.

והנה רש"י והרמב"ן פירשו, מדוע נאמרו מסעותיהם, כדי להודיענו שאפילו שהלכו במדבר מ' שנה לא טלטלם יותר מידי כמבואר ברש"י והכל היה ברחמנות, ומזה נלמד גם לגלויותנו שאנו גלינו מארצנו אך הבורא עולם עשה גם זאת ברחמים מרובים וגם בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם.

וז"ל השבט מוסר בפרק נא, אך שמעתי טעם אחר על אורך גלותינו לפי שהקב"ה גזר כל היום דוה שהיא אלף שנים שיומו אלף שנים, אך שהיו אלו אלף שנים דוים עד מאד בלי השקט ומנוחה כלל ובחמלתו עליהם כי ראה שלא יוכלו לסבול האריך הגלות לחלק הצער הדוחק למעוטים ביותר בשנים הרבה כדי להקל מעלינו ושיעור הגלות עד שישתלם הצער של אלף השנים הדוים שנתחלק למועטים ביותר והשנים הנוספים על האלף הלא יתברך יודע שיעור ההשלמה ע"כ ונראה דלזה הטעם שאין אדם יכול להשיג את יום הישועה אימתי שאין ביכלתו לידע שיעור ודיוק הצער של האלף השנים וכמה שנים עוד צריך להוסיף עליהם כרי להקל מעליהם. ועוד נראה לי

שהגזרה היא כל היום דוד היינו שבאלף שנים הם דוים ושאר השנים אינם דוים ולכן יקבל כל אחד מישראל את הגלות ואל יקוץ בתוכחתו כי ככל שיש אריכות הגלות היא לטובתנו שלא נסבול ביותר וכו'. יעוי"ש. וידוע מה שכ' בחפץ חיים, שיש המתלוננים על כך שאנו בגלות כבר אלפיים שנה ושואל החפץ חיים וכי אנו בני אלפיים כל אחד סובל מהגלות מלידתו עד מותו וגם זה לא כל ימיו. וכך עלינו לקבל את עול הגלויות ולקוות לבנין המקדש אך לא להתמרמר ח"ו כלפי מעלה ולהתלונן כי כמו שבמסעי בני ישראל הכל היה ברחמנות נוראה כך גם בגלות המרה יש הרבה מהמתיקות, ויורהו עץ, עץ חיים את התורה והמצוות וימתקו המים והמרירות נמתקה, ונזכה לגאולה שלמה.

יום א' באב יום פטירת אהרן כהנא קדישא

בשני מקומות בתורה ציינה התורה את פטירתו של אהרן הכהן באחד לחדש אב, בפרשת חקת ובפרשת מסעי, והתורה הרחיבה סביב הסתלקותו וקבורתו, ואילו לגבי משה מצינו שהסתלק וכתבה זאת התורה בפרשת וזאת הברכה אך לא צוין מתי וכיצד וכמו כן מקום קבורתו לא נודע איה.

(צ"ע מאד על דעת הרלב"ג בתועלתיות תועלת ג' על פרשת חוקת הובא ביפה ללב ח"ב או' ו' כ' שהיתה פטירתו של אהרן הכהן בא' שבט יעו"ש. וצע"ג מדברי התורה הק')

והנה נראה בביאור ענין זה, שמשה ואהרן שני מנהיגי ישראל השקולין כאחד כמבואר ברש"י בפר' ויקרא, ושניהם עסקו בקירוב ישראל לאביהם שבשמים, רק שמשה שהיה מחציו ולמעלה אלוקים עסק בקירוב השמים לארץ, עלה למרום והוריד הלוחות הקים המשכן וכו' וכו' שזהו מים דוכרין ולא בכדי המן בזכות משה שעל זה נאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ואילו אהרן עסק בקירוב ישראל לאביהם שבשמים והשכין שלום ביניהם כדי שתשרה בהם שכינה והקריב קרבנותיהם וכו' הכל להעלותם מלמטה למעלה שזהו מים נוקבין וענני הכבוד בזכותו שעל הענן נאמר ואד יעלה מן הארץ. ויתכן לומר, שימי המילואים משה משמש בחלוק לבן כי אלו ימי הקמת המשכן והורדת שכינה להאי עלמא הרי שהקרבנות היו כדי לחבר השכינה כביכול לעולם ולא להיפך לפיכך משה שימש ולא בבגדי כהונה אלא בלבן, והבן היטב.

ולפי זה י"ל דפטירת אהרן היתה כביכול סילוק שכינה כאן בעולם התחתון וקבורתו כאן בעולם העשיה היא השלמת פעולתו כאן בהאי עלמא והמשך השראת השכינה כמובא בספרי הצדיקים תלמידי הבעש"ט הגר"א ועוד שמקום קבורת הצדיקים הוא מקום השראת שכינה, אך משה נסתלק למרום והיה איש האלוקים שהסתתר למקומו העליון וכל העלמותו וקבורתו אינם ענין לעולם נעלם העליון והבן היטב כי עמוק.

ואולי אפשר לחדש ולומר ביאור חדש במאמר הגמ' במס' תענית כט: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, והיינו שאהרן הסתלק ותפקידו היה לשמח את התחתונים ולהעלותם לשרשם ויבכו אותו כל

ישראל כי מעתה חסרו כל זאת, והוא נפטר בחדש אב ולפיכך ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר חדש בו הסתלק משה מרבין בשמחה בעולמות העליונים כי משה שהיה בעליונים וחציו ולמעלה אלוקים הרי שמרבין בשמחה קאי על העליונים שששו ושמחו בבוא אליהם בחדש אדר נפש נקי וצדיק יסוד העולם כולו התאחד באיתאחדות כחדא עם העליונים בשלימות.

וראוי להוסיף את דברי השל"ה הק' במסכת תענית פרק תורה אור בענין פטירת אהרן והשייכות לחורבן הבית וז"ל, אחר מדבר סיני, היו שני מסעות. קברות התאווה התחילו לקלקל, אבל עדיין לא נעשה רושם עד רתמה, שמשם נשתלחו המרגלים והוקבעה בכיה לדורות. ומרתמה עד הר ההר תמצא עשרים מסעות, נגד עשרה מסעות שנסעה שכינה, וכנגדם גלו סנהדרין עשר גלויות (ראש השנה לא א). 'ובהר ההר שם מת אהרן בחדש החמישי באחד לחודש', על כן משנכנס אב ממעטין בשמחה (תענית כו ב). וכשמת, חזרו לאחוריהם שמונה מסעות (רש"י במדבר כו, יג בשם ירושלמי), ומסתמא לכל יום היה מסע אחד, נמצא הגיעו לשם בתשעה באב, ועשו הספד. ועל כל זה הכהן גדול הראשון שהוא אהרן, נגד בית מקדש ראשון. כי אהרן נגד בית ראשון, ועזרא נגד בית שני, והוא גם כן גלגול אהרן עולה עם אותיותיו במספר קטן כמו אהרן. על כן הזכיר מיתתו שתי פעמים, בפרשת חקת (במדבר כ, כד - כט), ובפרשה זו (שם לג, לח - לט). ושם בפרשת חקת לא הוזכרה במיתה נשיקה, כי חורבן בית ראשון הוא יותר ברע. אף כי חרבן בית שני גריעי לן, מכל מקום מעת חסרנו כל אלה מהמעלות הגדולות בחורבן בית ראשון, עדיין לא זכינו, כי חסרים חמשה דברים (יומא כא ב). ומי גרם כל אלה, 'הכנעני מלך ערד' (במדבר כא, א). 'כנען בידו מאזני מרמה' (הושע יב, ח), הוא היצר הרע הוא השטן (בבא בתרא טז א). ודרך רמז הוא מלך ערד, כמאמר רבי חנינא בברכות (לג א), לא הערוד ממית אלא החטא ממית, והוא שלח את הערד למוסר טוב. עכ"ל.

גדר אבילות תשעה באב

בחידושי הגר"ז הלוי בהלכות תענית כתב בדעת הרמב"ם שאין איסור אכילת בשר ויין כי אם בערב תשעה באב שאז הדין הוא כמי שמתו מוטל לפניו אך בתשעה באב עצמו יש דין אבילות רגילה שאין איסור מיוחד על אכילת בשר ויין, ולכך בתשעה באב שחל במוצאי שבת ויש מי שצריך לאכול וחייב בהבדלה כנפסק בשו"ע, הרי שיבדיל על יין כרגילותו.

אך בקובץ מבקשי תורה על תשעה באב הביא מהגר"ש אלישיב זצ"ל שכתב במכתב לחתנו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל להוכיח מהאור זרוע שכתב דגם תשעה באב הוי כמי שמתו מוטל לפניו ואסור להבדיל על היין.

וסברת הגר"ז צריכה ביאור, מדוע אכן לחלק בין ערב ת"ב לת"ב, הרי שבודאי יש מקום להחמיר יותר בת"ב שבו נשרף המקדש עד ליום י' באב שאזי בודאי מתו מוטל לפניו מאשר בערב ת"ב.

והביאור בזה נראה, דהרי בגדר אבילות על החורבן כמי שמתו מוטל לפניו אנו מצווים כל השנה כולה ולאו דוקא בת"ב כי הרי החורבן לפנינו ועדיין לא נושענו, וא"כ היה מקום לנהוג באבילות כמי שמתו מוטל לפניו כל השנה כולה וכדברי הגמ' בב"ב דף ס: רק שזה לא אפשרי וזוהי גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה כמובא שם בגמ' ולכך תיקנו כמה דברים שנוהגים במשך כל השנה זכר לחורבן ותו לא, אך בודאי שכל זמן שלא נבנה המקדש הרי שמתו מוטל לפניו, ולכן יום אחד בשנה תיקנו שיהיה כן הדין לנהוג בגדר זה של כמי שמתו מוטל לפניו, וקבעו זמן זה לערב ת"ב שהוא רק יום אחד בשנה שמותר באכילה ושתיה ונקבע שיהיה בו דין אכילה ושתיה כאונן שאסור בבשר ויין, ואזי הציבור יכול לעמוד בה ודין זה נקבע ליום אחד במקום כל השנה, אך בת"ב עצמו שאין בו היתר אכילה ושתיה לא שייכים בו דיני אונן ובו כל האיסורים שתיקנו חז"ל הינם בגדרי אבילות מיוחדת על החורבן אך לא שייך לדיני אנינות. ויסוד דבר זה דערב ת"ב הוי דין אונן רק בסעודה ולא בהנהגה ולכן גם לא הצריכו חליצת הסנדל, אך ת"ב יש דין אבילות מבואר בתרומת הדשן סי' קנא. הובא בביאור הגר"א בסי' תקנ"ב יעו"ש.

